

RAPORT

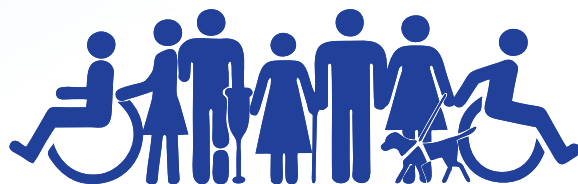
PRIVIND EVALUAREA PE DIMENSIUNEA DE DIZABILITATE A CONCURENȚILOR ELECTORALI LA ALEGERILE PARLAMENTARE DIN 28 SEPTEMBRIE 2025

Autori:

GHEORGHE BOȘÎ

RADU BOBEICA

VITALIE MEȘTER

RAPORT

PRIVIND EVALUAREA PE DIMENSIUNEA DE DIZABILITATE A CONCURENȚILOR ELECTORALI LA ALEGERILE PARLAMENTARE DIN 28 SEPTEMBRIE 2025

Autori:

**GHEORGHE BOSÎI
RADU BOBEICA
VITALIE MEȘTER**

Octombrie, 2025

Raportul de evaluare pe dimensiunea de dizabilitate a concurenților electorali la Alegerile Parlamentare din 28 septembrie 2025 a fost realizat în cadrul Proiectului „Alegeri libere și incluzive – precondiție pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și pentru o democrație funcțională în Republica Moldova”, cu sprijinul financiar a Fundației Est-Europene din resursele oferite de Suedia, de către AO Alianța „INFONET” în colaborare cu AO Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități.

CUPRINS

Introducere	3
1. Dispoziții generale	4
2. Cadrul normativ pertinent menit să asigure participarea persoanelor cu dizabilități la viața politică și cea publică	7
3. Evaluarea asigurării integrării dimensiunii de dizabilitate în activitatea lor de către concurenții electorali la Alegerile Parlamentare din 28 septembrie 2025	14
Concluzii	25
Recomandări	26
Anexe	28

INTRODUCERE

Alegerile Parlamentare din Republica Moldova din 28 septembrie 2025 sunt extrem de importante, deoarece definesc viitorul Republicii Moldova. În funcție de modul în care se va configura Parlamentul, vor exista mari schimbări politice, economice și sociale. Aceste alegeri vor avea un impact profund asupra modului în care țara se va dezvolta în următoarele decenii, în raport cu valorile sale interne și relațiile externe.

Alegerile Parlamentare din Republica Moldova din 28 septembrie 2025 sunt importante pentru comunitățile persoanelor cu dizabilități și pentru cei 150,5 mii de alegători cu dizabilități. Atitudinea societății și gradul incluziunii sociale a acestor persoane este un indicator, o „hârtie de turnesol” pentru evaluarea nivelului democrației într-o societate.

Alianța INFONET, în cadrul Campaniei „Acces la vot pentru toți”, în parteneriat cu circa 10 organizații neguvernamentale și grupuri de inițiativă, a monitorizat Alegerile Parlamentare din 28.09.2025 din perspectiva incluziunii persoanelor cu dizabilități.

În prezentul raport este descris cadrul normativ pertinent care asigură participarea persoanelor cu dizabilități la viața politică și cea publică, totodată se evaluează în ce măsură concurenții electorali asigură integrarea dimensiunii de dizabilitate în activitatea lor.

Metoda aplicată

Algoritmul aplicat a fost următorul:

- Analiza cadrului normativ pertinent.
- Solicitarea informației cu caracter public de la concurenții electorali la Alegerile Parlamentare din 28 septembrie 2025 în baza *Legii privind accesul la informațiile de interes public* (nr. 148 din 09.06.2023).
- Evaluarea din perspectiva asigurării integrării dimensiunii de dizabilitate de către concurenții electorali la Alegerile Parlamentare din 28 septembrie 2025 în platformele lor electorale, inclusiv în statutele partidelor politice.
- Analiza informației obținute de la concurenții electorali în baza cererii de acces la informația cu caracter public, inclusiv la informațiile disponibile pe paginile web ale concurenților electorali și a Comisiei Electorale Centrale.

1. DISPOZIȚII GENERALE

Potrivit lit. e) din Preambulul Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificate de Parlamentul Republicii Moldova la 9 iulie 2010, „dizabilitatea este un concept în evoluție și acesta rezultă din interacțiunea dintre persoanele cu deficiențe și barierele de atitudine și de mediu care împiedică participarea lor deplină și efectivă în societate în condiții de egalitate cu ceilalți”.

Potrivit art. 1 al Convenției, „Persoanele cu dizabilități includ acele persoane care au deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale de durată, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere, pot îngreuna participarea deplină și efectivă a persoanelor în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți.”

În sensul Convenției, dizabilitatea nu trebuie să fie abordată prin prisma considerentelor de caritate sau din punct de vedere medical, ci din perspectiva drepturilor omului. Abordarea dizabilității bazată pe drepturile omului nu este stimulată de compasiune, ci de demnitatea și libertatea persoanelor cu dizabilități. Această abordare are în vedere respectarea, sprijinirea și recunoașterea diversității umane prin crearea condițiilor care să permită participarea deplină a diferitor persoane, inclusiv a celor cu dizabilități, în toate domeniile vieții, inclusiv în viața politică și cea publică. În loc să se concentreze pe persoanele cu dizabilități în calitate de beneficiari pasivi ai actelor de caritate, această abordare urmărește să sprijine aceste persoane prin acordarea serviciilor de suport necesare, pentru ca aceștia să se ajute singuri, astfel încât să poată participa la viața socială și cea culturală, să beneficieze de educație, de un loc de muncă și să participe activ la viața politică a țării.

După cum a fost menționat în Convenție, dizabilitatea este un concept în evoluție. Cu toate acestea, conceptul nu reflectă un model social de dizabilitate, deoarece acesta clarifică faptul că dizabilitatea rezultă din interacțiunea dintre persoanele care au anumite limitări de sănătate și barierele existente care împiedică participarea acestora în viața societății.

Abordarea conceptului de dizabilitate din perspectiva drepturilor omului contrazice modelul medical de dizabilitate, care se bazează pe conceptul de „corp frânt”, dizabilitatea fiind rezultatul evident al unei deficiențe fizice, psihice sau senzoriale a unei persoane.

În conformitate cu această abordare, Convenția nu oferă o definiție exhaustivă privind termenul „persoană cu dizabilități”, însă menționează că aceasta „îi include” pe cei care au anumite probleme de sănătate de lungă durată sau permanente de ordin fizic, mintal, intelectual sau senzorial, care în interacțiune cu diferite bariere pot

împiedica participarea lor deplină și efectivă la viața socială, inclusiv la cea politică și publică, în condiții de egalitate cu ceilalți.

În lumina celor menționate mai sus, serviciile de suport acordate persoanelor cu dizabilități trebuie să fie adaptate la necesitățile individuale ale persoanei și să contribuie substanțial la eliminarea barierelor – atât de mediu, cât și de context – care împiedică participarea lor deplină și eficientă la viața politică și cea publică în condiții de egalitate cu celelalte persoane.

Persoanele recunoscute cu dizabilități (beneficiare de pensii de dizabilitate și alocații sociale de stat de dizabilitate) reprezintă circa 7% din populația cu reședință obișnuită a Republicii Moldova.

La 1 ianuarie 2024, conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale¹, numărul persoanelor recunoscute cu dizabilități în Republica Moldova a constituit 161,9 mii, inclusiv 11,4 mii copii cu vârsta de 0-17 ani. Persoanele cu dizabilități au reprezentat 6,7% din populația cu reședință obișnuită, iar copiii cu dizabilități au constituit 2,2% din numărul total al copiilor (de până la 18 ani) cu reședință obișnuită.

Majoritatea persoanelor recunoscute cu dizabilități au vârsta cuprinsă între 30 și 45 de ani. Din totalul persoanelor cu dizabilități, circa 61,0 mii (37,7%) aveau vârsta de 30-45 de ani, 51,7 mii (31,9%) – vârsta de 55-64 de ani, 28,5 mii (17,6%) – 65 de ani și mai mulți, 11,1 mii (6,9%) – vârsta de 16-29 de ani, iar 9,5 mii (5,9%) – 0-15 ani.

Astfel, conform acestor date statistice, circa 150,5 mii de persoane cu dizabilități sunt cetățeni cu drept de vot, ceea ce constituie 4,56% din numărul total de 3.298.443 de cetățeni ai Republicii Moldova cu drept de vot, înscriși în Registrul de Stat al Alegătorilor.

În Republica Moldova, susținerea de către stat a partidelor politice este realizată în scopul favorizării exercitării calitative a actului de guvernare, statul sprijinind dezvoltarea partidelor politice. Acestea sunt finanțate de stat din 2016. Din veniturile bugetului de stat, 0,1% sunt alocate pentru susținerea partidelor politice. Fondurile sunt distribuite în principal în funcție de rezultatele obținute de partide în alegeri. De asemenea, este luat în considerare factorul reprezentării femeilor și a tinerilor în cadrul partidului.

Din bugetul de stat al anului 2023, pentru susținerea partidelor politice au fost alocate 49,98 milioane de lei, iar în 2024 – 51,8 milioane de lei. În anul 2025, 43 de partide politice din Republica Moldova vor primi peste 62,15 de milioane de lei din bugetul de stat.

¹ https://statistica.gov.md/ro/persoanele-cu-dizabilitati-in-republica-moldova-in-anul-2023-9460_61550.html

Subvențiile de la bugetul de stat în anul 2023 s-au ridicat la 84% din toate veniturile declarate ale partidelor. În 2024, ele au constituit 75% din toate veniturile declarate ale partidelor, rămânând principala sursă de finanțare a acestora.

În contextul în care majoritatea partidelor politice „au picat testul pe dimensiunea de dizabilitate” (lipsa sediilor și a paginilor web accesibile, lipsa publicațiilor în formate accesibile, lipsa tezelor și referințelor în statutele și/sau platformele electorale etc.), experții și comunitatea persoanelor cu dizabilități propun spre discuție pe agenda publică subiectul „cotei de dizabilitate”. Prin această sintagmă subînțelegem obligativitatea partidelor politice care sunt subvenționate de la bugetul de stat să cheltuie o anumită parte/cotă din resurse pentru dimensiunea de dizabilitate.

Partidele politice ar fi obligate prin lege să cheltuie un anumit procent din resursele subvenționate pentru ca să-și accesibilizeze oficiul/sediul sau pagina web, să angajeze și să adapteze locul de muncă al unui angajat persoană cu dizabilități, să construiască o rampă etc.

2. CADRUL NORMATIV PERTINENT MENIT SĂ ASIGURE PARTICIPAREA PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI LA VIAȚA POLITICĂ ȘI CEA PUBLICĂ

- **Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994²**

Articolul 1. Statul Republica Moldova

- (1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.
- (2) Forma de guvernământ a statului este republica.
- (3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Articolul 2. Suveranitatea și puterea de stat

- (1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.
- (2) Nicio persoană particulară, nicio parte din popor, niciun grup social, niciun partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 4. Drepturile și libertățile omului

- (1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.
- (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 38. Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

- (1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.
- (2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

² Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994
https://presedinte.md/app/webroot/Constitutia_RM/Constitutia_2024_ro.pdf

- (3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

- **Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități**

Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități³ a fost ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 166-XVIII din 09.07.2010, fiind publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126-128, art. 428.

Potrivit art. 9 "Accesibilitate" alin. 1 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD), „Statele Părți vor lua măsurile adecvate pentru a le asigura acestor persoane accesul, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transport, informație și mijloace de comunicare, inclusiv la tehnologiile și sistemele informatice și de comunicații și la alte facilități și servicii deschise sau furnizate publicului”. În conformitate cu alin. 2 al art. 9, Statele Părți vor lua, de asemenea, măsuri potrivite pentru: (a) a elabora, promulga și monitoriza implementarea standardelor minime și instrucțiunilor pentru accesibilizarea facilităților și serviciilor deschise publicului sau oferite acestuia; (c) a asigura părților implicate formare pe problemele de accesibilitate cu care se confruntă persoanele cu dizabilități; (f) a promova alte forme adecvate de asistență și sprijin pentru persoanele cu dizabilități în vederea asigurării accesului acestora la informație; (g) a promova accesul persoanelor cu dizabilități la noi tehnologii și sisteme informatice și de comunicații, inclusiv la internet”. În **Observațiile finale ale Comitetului ONU CRPD din 18 mai 2017 privind drepturile persoanelor cu dizabilități pe marginea raportului inițial al Republicii Moldova**, Comitetul s-a arătat preocupat de faptul că furnizarea tehnologiei și a formatelor de informare și comunicare accesibile, inclusiv citirea ușoară, este extrem de limitată, în special pentru persoanele cu deficiențe de vedere și persoanele cu dizabilități intelectuale. Comitetul i-a recomandat Republicii Moldova utilizarea formatelor și a tehnologiilor de informare și comunicare accesibile persoanelor cu dizabilități, cu o atenție deosebită pentru copiii cu dizabilități în educația incluzivă, inclusiv accesibilitatea web, Braille, formate ușor de citit și simplu de înțeles pentru toate serviciile publice⁴.

³ Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117839&lang=ro

⁴ CRPD/C/MDA/CO/1, Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități. Observații finale referitoare la Raportul inițial al Republicii Moldova
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fMDA%2fCO%2f1&Lang=en

În conformitate cu Articolul 21 al Convenției *Libertatea de expresie și opinie și accesul la informații*, „Statele Părți vor lua toate măsurile adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități își pot exercita dreptul la libertatea de expresie și opinie, inclusiv libertatea de a căuta, primi și împărtăși informații și idei, în condiții de egalitate cu ceilalți, prin toate formele de comunicare alese de ele, după cum sunt definite în articolul 2 din prezenta Convenție, inclusiv prin:

- (a) Furnizarea informațiilor destinate publicului larg către persoanele cu dizabilități, în formate accesibile și cu tehnologii adecvate diverselor tipuri de dizabilități, la timp și fără cost suplimentar;
- (b) Acceptarea și facilitarea, în relațiile oficiale, a utilizării limbajelor mimico-gestuale, scrierii Braille, comunicării augmentative și alternative și a tuturor celorlalte mijloace, moduri și formate de comunicare accesibile, în funcție de opțiunea proprie;
- (c) Determinarea organismelor private care furnizează servicii către publicul larg, inclusiv prin intermediul internetului, să furnizeze informații și servicii în formate accesibile și ușor de utilizat pentru persoanele cu dizabilități;
- (d) Încurajarea mass-mediei, inclusiv a furnizorilor de informații prin internet, să-și facă serviciile accesibile pentru persoanele cu dizabilități;
- (e) recunoașterea și promovarea limbajelor mimico-gestuale.”

În conformitate cu **art. 29 al Convenției *Participarea la viața politică și publică***, Statele Părți le vor garanta persoanelor cu dizabilități drepturi politice și posibilitatea de a beneficia de acestea, în condiții de egalitate cu alții și se angajează:

- (a) să se asigure că persoanele cu dizabilități pot participa efectiv și pe deplin la viața politică și cea publică, în condiții de egalitate cu ceilalți, în mod direct sau prin reprezentanți liber aleși, precum și dreptul și oportunitatea de a vota și de a fi alese, printre altele, prin:
 - (i) asigurarea unor proceduri, facilități și materiale de vot adecvate, accesibile și ușor de înțeles și de utilizat;
 - (ii) protejarea dreptului persoanelor cu dizabilități de a vota prin vot secret la alegerile și referendumurile publice, fără intimidare, de a candida la alegeri, de a deține efectiv un mandat ales și de a îndeplini orice funcție publică, la orice nivel guvernamental, facilitând utilizarea tehnologiilor noi și de asistare, acolo unde este cazul;
 - (iii) garantarea exprimării libere a voinței persoanelor cu dizabilități ca electori și în acest scop, dacă este cazul, la solicitarea acestora, să permită asistarea la vot de către o persoană la alegerea lor;

- (b) să promoveze activ un mediu în care persoanele cu dizabilități pot participa efectiv și pe deplin la administrarea afacerilor publice, fără discriminare și în condiții de egalitate cu ceilalți, și să încurajeze participarea lor la afacerile publice, inclusiv:
- (i) să activeze în cadrul organizațiilor neguvernamentale și al asociațiilor care se ocupă de viața publică și politică a țării și la activitățile și administrarea partidelor politice;
 - (ii) să formeze și să adere la organizații ale persoanelor cu dizabilități pentru a le reprezenta pe acestea din urmă la nivel internațional, național, regional și local.

• Codul electoral al Republicii Moldova

În conformitate cu Codul electoral al Republicii Moldova⁵, ”voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Statul garantează exprimarea voinței libere a cetățenilor prin apărarea principiilor democratice și a normelor dreptului electoral. Codul electoral stabilește modul de organizare și de desfășurare a alegerilor pentru Parlament, pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, pentru autoritățile administrației publice locale, a alegerilor regionale, precum și modul de organizare și desfășurare a referendumurilor”.

Articolul 28 Conlucrarea Comisiei Electorale Centrale cu alte entități în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor:

Alin. (1) stabilește: „În calitate de organ specializat în domeniul electoral, Comisia Electorală Centrală conlucrează cu autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și cu unele entități care, în procesul de organizare și desfășurare a scrutinelor, au următoarele responsabilități suplimentare, conform domeniului lor de activitate.” Astfel, conform **alin. (2) lit. b)**, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale este responsabil pentru „asigurarea căilor de acces către localurile secțiilor de votare”. În conformitate cu **alin. (16) lit. e)**, autoritățile administrației publice locale sunt responsabile, „în limita competenței, pentru asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități în localurile unde sunt amplasate secțiile de votare”, iar potrivit **lit. f)**, sunt responsabile pentru „asigurarea, la nivel local, a căilor de acces către secțiile de votare”.

Conform Articolului 38 Constituirea secțiilor de votare și a birourilor electorale ale secțiilor de votare, alin. (2), „Sediile secțiilor de votare se stabilesc, de regulă, la parterul sediilor aflate în proprietate publică și se amenajează astfel încât să faciliteze accesul în ele al persoanelor în vârstă și cu dizabilități.”

⁵ Codul electoral, publicat la 23.12.2022 în Monitorul Oficial nr. 426-427, art. 770
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134589&lang=ro

Potrivit alin. (3) al aceluiași articol, „Secții de votare speciale pot fi constituite pe lângă spitale, sanatorii, maternități, aziluri și cămine pentru bătrâni. Aceste secții de votare trebuie să includă cel puțin 30 de alegători.”

Articolul 52 Compensarea cheltuielilor aferente organizării și desfășurării alegerilor stabilește: (1) În cazul apariției circumstanțelor ce duc la încetarea mandatului de primar până la expirarea termenului de 12 luni de la data adoptării hotărârii de validare a mandatului, concurentul electoral care a desemnat candidatul ales în funcția de primar compensează cheltuielile suportate din bugetul de stat legate de organizarea și desfășurarea alegerilor.

Potrivit alin. (2) lit. b) și c), prevederile articolului 52 nu se aplică în cazul în care la baza cererii de demisie se află stabilirea gradului de dizabilitate pentru un termen mai mare de 5 luni, inclusiv alte circumstanțe care nu depind de voința candidatului ales în funcția de primar.

În conformitate cu alin. (1) al articolului 77, „Localurile secțiilor de votare se amenajează astfel încât să asigure conformitatea cu cerințele de accesibilitate, legalitate, transparență, eficiență și solemnitate a procesului de votare”, iar potrivit alin. (1), „Modul de asigurare a infrastructurii secției de votare se stabilește prin instrucțiunea Comisiei Electorale Centrale.”

Potrivit alin. 95) al art. 77, „Autoritățile administrației publice locale sunt obligate să pună la dispoziția organelor electorale localuri care corespund rigorilor stabilite în Regulamentul cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități, aprobat de Comisia Electorală Centrală. Localul secției de votare se asigură de către autoritățile administrației publice locale cu cabine, urne de vot și celelalte materiale necesare, conform instrucțiunii menționate la alin. (1).

Conform alin. (1) al articolului 79, „Buletinul de vot se completează de către alegător numai în cabina pentru vot secret. Alegătorul care nu poate să completeze de sine stătător buletinul de vot are dreptul să cheme o altă persoană pentru a-l ajuta, cu excepția funcționarilor electorali din cadrul biroului electoral al secției de votare, a reprezentanților concurenților electorali/participanților la referendum și a persoanelor autorizate să asiste la operațiunile electorale. Aceste cazuri se consemnează separat în raportul biroului electoral al secției de votare”. Totodată, **în conformitate cu alin. (4) al articolului 80,** „În cazul în care alegătorul, din motive de sănătate sau din alte motive temeinice, nu poate veni în localul secției de votare în a cărui rază teritorială își are domiciliul sau reședința temporară, la cererea scrisă a acestuia, biroul electoral al secției de votare desemnează cel puțin 2 membri ai biroului care se deplasează cu o urnă de vot mobilă și cu materialele necesare votării la locul unde se află alegătorul pentru a se efectua votarea. Cererile pot fi făcute în scris, începând cu 2 săptămâni înainte de ziua votării și până la ora 14.00 a zilei

precedente votării. În ziua votării, cererile se aprobă de biroul electoral până la ora 14.00 numai la prezentarea unui certificat medical. Procedura de vot cu urna mobilă la locul unde se află alegătorul se stabilește de către Comisia Electorală Centrală. Prevederile acestui alineat nu se aplică secțiilor de votare constituite în străinătate și celor organizate pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului.”

- **Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități (nr. 60 din 30 martie 2012)**

În conformitate cu **articolul 7 al acestei legi**⁶, persoanele cu dizabilități pot participa efectiv și pe deplin la viața politică și cea publică în condiții de egalitate cu ceilalți cetățeni. Pentru aceasta, statul trebuie să le asigure persoanelor cu dizabilități:

- ✓ drepturi politice și posibilitatea de a beneficia de acestea în condiții de egalitate cu ceilalți;
- ✓ dreptul și oportunitatea de a alege și de a fi alese;
- ✓ dreptul la proceduri și materiale de vot adecvate, accesibile și ușor de înțeles și de utilizat (implementarea modalităților alternative de vot);
- ✓ dreptul de a-și exprima opțiunea prin vot secret la alegeri și referendumuri, fără intimidare;
- ✓ dreptul de a deține efectiv un mandat de persoană aleasă și de a îndeplini orice funcție publică la nivel executiv sau legislativ, facilitând utilizarea tehnologiilor noi și de asistare, acolo unde este cazul;
- ✓ dreptul de exprimare liberă a voinței ca alegători și, în acest scop, dacă este cazul și la solicitare, permite asistarea acestora la vot de către o persoană la alegerea lor;
- ✓ dreptul la libera formare a opiniei cu privire la partidele politice și candidații electorali, inclusiv prin organizarea de dezbateri electorale și emisiuni radio-televizate în limbaj mimico-gestual, prin tipărirea unor materiale electorale cu utilizarea sistemelor de scriere folosite de persoanele cu deficiențe de vedere, precum și prin utilizarea altor instrumente de informare accesibile persoanelor cu dizabilități.

- **Legea privind accesul la informațiile de interes public (nr. 148 din 09.06.2023)**

Legea respectivă⁷ are drept scop asigurarea transparenței activităților din sectorul public. Obiectul și domeniul de aplicare a legii reglementează:

⁶ Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, nr. 60
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=83915&lang=ro

⁷ Legea privind accesul la informațiile de interes public, nr. 148
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137908&lang=ro

- a) modalitatea de exercitare și de apărare a dreptului de acces la informațiile de interes public;
- b) obligațiile furnizorilor de informații în asigurarea accesului la informațiile de interes public;
- c) răspunderea juridică pentru încălcarea prevederilor privind accesul la informațiile de interes public;
- d) mecanismul de monitorizare și de control al implementării legii.

Potrivit articolului 4 al acestei legi, informații de interes public sunt toate informațiile deținute de furnizorii de informații, indiferent de suportul de stocare (pe hârtie, în formă electronică sau în orice alt format).

Conform lit. h) a articolului 5, printre furnizorii de informații de interes public sunt recunoscute partidele politice.

În conformitate cu articolul 6 alin. (1), orice persoană fizică sau juridică are dreptul la accesul la informațiile de interes public, în formele și condițiile prevăzute de lege. **(2)** Furnizorii de informații sunt obligați să asigure accesul la informațiile de interes public, în formele și condițiile prevăzute de lege.

În final, **potrivit alin. (2) al articolului 10**, „Paginile web oficiale ale autorităților publice trebuie să fie adaptate, în modul prevăzut de lege, pentru accesarea acestora de către persoanele cu dizabilități, în special în ceea ce privește dimensiunea textului, contrastul etc.”

- **Regulamentul cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități**

Regulamentul cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 1187 din 22 august 2023⁸, consolidează principiul egalității de șanse în campaniile electorale. Acesta stabilește obligația concurenților electorali pentru respectarea principiului nediscriminării persoanelor cu dizabilități în cadrul publicității politice și al agitației electorale. Punctul 32 prevede următoarele: „Concurenților electorali li se recomandă să informeze alegătorii utilizând metode de comunicare accesibile persoanelor cu dizabilități (de ex., texte scrise sau pronunțate într-un limbaj simplu și ușor de înțeles), inclusiv moduri alternative de comunicare (sistemul Braille, varianta sonoră, limbajul mimico-gestual etc.).”

⁸ Hotărârea CEC nr. 1187 din 22 august 2023 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139043&lang=ro

3. EVALUAREA ASIGURĂRII INTEGRĂRII DIMENSIUNII DE DIZABILITATE ÎN ACTIVITATEA LOR DE CĂTRE CONCURENȚII ELECTORALI LA ALEGERILE PARLAMENTARE DIN 28 SEPTEMBRIE 2025

Potrivit datelor oficiale, în lista partidelor politice din Republica Moldova amplasată pe site-ul Agenției Servicii Publice⁹ sunt prezentate informații despre 66 de entități juridice. Site-ul conține informații despre partidele politice, după caz, privind următoarele aspecte:

- ✓ forma juridică de organizare;
- ✓ data înregistrării;
- ✓ IDNO;
- ✓ președintele și mandatul acestuia;
- ✓ sediul;
- ✓ numărul de membri declarat de partidul politic, la situația din diferite date;
- ✓ lista numerică și nominală a membrilor partidului politic care cad sub incidența art. 3 alin. (1) lit. e5) din Legea privind declararea averii și intereselor personale (nr. 133/2016)¹⁰, la situația din 08.07.2025, înregistrată la data de 10.07.2025;
- ✓ statutul partidului politic, inclusiv modificările realizate pe parcursul anilor.

Informații despre numărul de membri declarat de partidul politic, la situația din diferite date

Nr.	Denumirea partidului	Numărul de membri	Numărul de membri care cad sub incidența art. 3 alin. (1) lit. e5) din Legea nr. 133/2016
1.	Partidul Social Democrat European	1579	28
2.	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	5022	7
3.	Partidul Agrar din Moldova	75	5
4.	Partidul Socialist din Moldova*	-	-
5.	Partidul Legii și Dreptății*	3180	-
6.	Partidul Popular Creștin Democrat*	-	-
7.	Mișcarea Profesioniștilor „Speranța-Надежда”	19	3
8.	Partidul Liberal	1000	9
9.	Partidul Politic Partidul Oamenilor Muncii*	-	-
10.	Partidul Social Democrat*	-	-
11.	Partidul Politic „Uniunea Creștin-Socială din Moldova”	138	5
12.	Partidul Politic Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	9747	10

⁹ (<https://www.asp.gov.md/ro/date-deschise/lista-partidelor-politice-din-republica-moldova>)

¹⁰ Legea nr. 133/2016 ¹⁰ privind declararea averii și intereselor personale
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128397&lang=ro

13.	Partidul Politic Partidul Verde Ecologist	Lipsesc date	7
14.	Partidul Politic Noua Opțiune Istorică*	1494	5
15.	Partidul Politic „Partidul Nostru”	4590	24
16.	Partidul Politic Partidul Republican din Moldova	1393	13
17.	Partidul Politic „NOI”	112	3
18.	Partidul Politic Uniunea Centristă din Moldova	116	6
19.	Partidul European*	-	-
20.	Partidul Politic „Partidul Popular Democrat din Moldova”*	-	-
21.	Partidul „Moldova Unită – Единая Молдова”*	-	-
22.	Partidul Conservator*	-	-
23.	Partidul Național Liberal	1579	13
24.	Partidul Politic „Moldova Mare”	370	3
25.	Partidul Liberal Democrat din Moldova	2697	11
26.	Mișcarea Social-Politică a Romilor din Republica Moldova	1232	Lipsesc date
27.	Partidul „Patrioții Moldovei”	1114	11
28.	Partidul Politic „Partidul Stânga Europeană”*	-	-
29.	Partidul Politic „Republica Unirii”	2266	Lipsesc date
30.	Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova	1129	7
31.	Partidul Politic „Democrația Acasă”	1760	10
32.	Partidul Regiunilor din Moldova*	-	-
33.	Partidul Politic Partidul Creștin Agrar	34	Lipsesc date
34.	Partidul Politic Alianța Liberalilor și Democraților pentru Europa	602	4
35.	Partid Politic Partidul „RENAȘTERE”*	3850	7
36.	Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”	2353	14
37.	Partidul Politic Alianța pentru Unirea Românilor	1111	17
38.	Partidul Politic „PATRIA”*	-	-
39.	Partidul Politic Partidul Ruso-Slavean din Moldova*	-	-
40.	Partidul Politic Partidul Societății Progresiste*	-	-
41.	Partidul Politic „Forța Diasporei”	2843	Lipsesc date
42.	Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”	15491	34
43.	Partidul Politic „Voința Poporului”	3589	Lipsesc date
44.	Partidul Politic „Partidul Acțiunii Comune – Congresul Civic”	352	49
45.	Partidul politic Partidul Democrat Modern din Moldova	175	7
46.	Partidul Politic Partidul Acasă Construim Europa – „PACE”*	-	-
47.	Partidul Politic „Pentru Oameni, Natură și Animale”	106	6
48.	Partidul Politic Alianța „MOLDOVENII”	247	8
49.	Partidul Politic „Partidul Schimbării”	2341	18
50.	Partidul Politic „Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei”	2801	16
51.	Partidul Politic „ȘANSĂ”*	1125	-
52.	Partidul Politic „Partidul Progresului Național”	1296	Lipsesc date

53.	Partidul Politic Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei*	-	-
54.	Partidul Politic Partidul pentru Viitorul Moldovei	3858	4
55.	Partidul Politic Coaliția pentru Unitate și Bunăstare	1248	30
56.	Partidul Politic Mișcarea Alternativa Națională	3683	11
57.	Partidul politic Partidul Național Moldovenesc	1581	8
58.	Partidul Politic Liga Orașelor și Comunelor	1070	25
59.	Partidul Politic Mișcarea Respect Moldova	1732	17
60.	Partidul Politic Mișcarea Reformei Sociale*	1026	-
61.	Partidul Politic „VICTORIE”*	1331	-
62.	Partidul Politic „UNITATE”	1199	Lipsește date
63.	Partidul Politic Partidul „Fenix Moldova”	1756	Lipsește date
64.	Partidul Politic Partidul Reîntregirii Naționale „ACASĂ”	1200	16
65.	Partidul Politic Partidul Republican „Inima Moldovei”	1898	7
66.	Partidul Politic Partidul Popular Găgăuz	1203	Lipsește date

Partidul Socialist din Moldova*: activitate limitată prin Hotărârea Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții de Apel Centru din data de 30.07.2025, dosar nr. 2-25090523-02-2-25062025-1, pe un termen de 6 luni.

Partidul Legii și Dreptății*: mandatul președintelui este expirat.

Partidul Popular Creștin Democrat*: mandatul președintelui este expirat.

Partidul Politic Partidul Oamenilor Muncii*: activitate limitată prin Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Centru, din 31.10.2024, dosar nr. 2-24103390-12-2-13092024, pe un termen de 3 luni.

Partidul Social Democrat*: mandatul președintelui este expirat.

Partidul Politic Noua Opțiune Istorică*: activitate limitată prin Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Centru, din 24.09.2024, dosar nr. 2-23146311-12-3-06112023, pe un termen de 3 luni.

Partidul European*: mandatul președintelui este expirat.

Partidul Politic „Partidul Popular Democrat din Moldova”*: mandatul președintelui este expirat.

Partidul „Moldova Unită - Единая Молдова”*: activitate limitată prin Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Centru, din 15.11.2024, dosar nr. 2-24100764-12-2-09092024, pe un termen de 6 luni. Dizolvarea partidului, dispusă prin Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Centru, din 09.06.2025, dosar nr. 2-25042870-12-2-31032025.

Partidul Conservator*: activitate limitată prin Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Centru, din 13.12.2024, dosar nr. 2-24105521-12-2c-19092024, pe un termen de 6 luni. Dizolvarea partidului, dispusă prin Hotărârea Colegiului Civil, Comercial și de

Contencios Administrativ al Curții de Apel Centru din data de 30.07.2025, dosar nr. 2-25042851-02-2-04072025.

Partidul politic „Partidul Stânga Europeană”*: mandatul președintelui este expirat.

Partidul Regiunilor din Moldova*: activitate limitată prin Hotărârea Judecătorei Bălți, sediul central, din 05.09.2024, dosar nr. 2-24097736-09-2-02092024, pe un termen de 3 luni. Dizolvarea partidului dispusă prin Hotărârea Judecătorei Bălți, sediul central, din 17.04.2025, dosar nr. 2-25043267-09-2-01042025.

Partid Politic Partidul „RENAȘTERE”*: activitate limitată prin Încheierea Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții de Apel Centru din data de 19.08.2025, dosar nr. 2-13/25, pe perioada examinării cauzei civile.

Partidul Politic „PATRIA”*: mandatul președintelui este expirat.

Partidul Politic „Partidul Ruso-Slavean din Moldova”*: mandatul președintelui este expirat.

Partidul Politic „Partidul Societății Progresiste”*: mandatul președintelui este expirat.

Partidul Politic Partidul Acasă Construim Europa „PACE”*: mandatul președintelui este expirat.

Partidul Politic „ȘANSĂ”*: activitate limitată prin Hotărârea Judecătorei Bălți, sediul central, din 16.08.2024, dosar nr. 2-24052436-09-2c-18062024, pe un termen de 3 luni. Activitate limitată prin Încheierea Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții de Apel Centru din data de 19.08.2025, dosar nr. 2-13/25, pe perioada examinării cauzei civile.

Partidul Politic Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei*: activitate limitată prin Încheierea Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții de Apel Centru din data de 19.08.2025, dosar nr. 2-13/25, pe perioada examinării cauzei civile.

Partidul Politic Mișcarea Reformei Sociale*: activitate limitată prin Hotărârea Judecătorei Strășeni, sediul central, din 05.12.2024, dosar nr. 2-24115552-48-2-14102024, pe un termen de 3 luni

Partidul Politic „VICTORIE”*: activitate limitată prin Încheierea Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții de Apel Centru din data de 19.08.2025, dosar nr. 2-13/25, pe perioada examinării cauzei civile.

Din cele 66 de partide:

- ✧ 11 partide au activitate limitată prin decizii ale diferitor instanțe.
- ✧ 10 partide au mandatul președintelui expirat.

Lista numerică și nominală a membrilor partidului politic care cad sub incidența art. 3 alin. (1) lit. e5) din Legea privind declararea averii și intereselor personale (nr.

133/2016), la situația din 08.07.2025, înregistrată la data de 10.07.2025, este prezentată în format pdf, realizată de pe fotografie, ceea ce o face invizibilă pentru persoanele cu deficiențe de vedere.

În Lista numerică și nominală a membrilor partidului politic care cad sub incidența art. 3 alin. (1) lit. e5) din Legea privind declararea averii și intereselor personale, la situația din 08.07.2025, înregistrată la data de 10.07.2025, este prezentată în format pdf, realizată de pe fotografie, ceea ce o face invizibilă pentru persoanele cu deficiențe de vedere, după caz sunt blurate următoarele tipuri de informații:

- ✓ numărul de identificare de stat (IDNO);
- ✓ data, luna, anul nașterii;
- ✓ ceea ce este explicabil, în contextul Legii privind protecția datelor cu caracter personal, nr. 133 din 08-07-2011, și a modificărilor ulterioare;
- ✓ data alegerii în funcție, conform hotărârii organelor competente ale partidului politic.

Acest ultim aspect este total inexplicabil, deoarece el contravine principiilor unei societăți deschise, accesului la informații și transparenței activității partidelor politice, acestea „fiind institute democratice ale statului de drept, promovează valorile democratice și pluralismul politic, contribuie la formarea opiniei publice”.

Statutele partidelor politice, inclusiv modificările realizate pe parcursul anilor, acolo unde este cazul, sunt prezentate în format pdf, realizate de pe fotografie, ceea ce le face invizibile pentru persoanele cu deficiențe de vedere.

Statutele partidelor politice, inclusiv modificările realizate pe parcursul anilor, sunt realizate după copia din arhiva Departamentului *Înregistrare și Licențiere a Unităților de Drept* al IP Agenția Servicii Publice.

Pe site lipsește o informație deosebit de importantă: *Lista membrilor fondatori ai partidului politic*. Anterior, partidele au prezentat aceste liste la Ministerul Justiției, organul responsabil de înregistrarea partidelor politice. Demersurile anterioare de oferire a accesului la informații de interes public au fost declinate de Ministerul Justiției, invocându-se următoarele cauze:

- ✓ prezența datelor cu caracter personal în aceste liste,
- ✓ volumul mare de informații ce ar urma să fie procesate,
- ✓ delegarea acestei sarcini de către legiuitor către Agenția Servicii Publice,
- ✓ transmiterea documentelor arhivate către Agenția Servicii Publice,
- ✓ redirectionarea către alte surse.

În **materie de bună practică**, vom menționa modelul estonian, care face posibilă vizualizarea informațiilor despre partidele politice și membrii acestora în e-Business Register (https://ariregister.rik.ee/eng/political_party). Lista membrilor unui partid

politic este ținută de consiliul de administrație al partidului politic. Prenumele și numele, data nașterii, data devenirii membru și data demisiei sau excluderii din partidul politic sunt indicate în listă. Tot aici pot fi vizualizate:

- a) date generale despre partid,
- b) lista integrală a membrilor,
- c) date de contact (adresă poștală, adresă electronică, telefon, fax, pagină web),
- d) numărul de angajați,
- e) taxe și contribuții achitate de partid,
- f) statut,
- g) beneficiarii efectivi,
- h) rapoarte financiare anuale etc.

Aceste informații prezentate în format PDF (lizibil) și DDOC sunt la un clic distanță și accesibile oricui, inclusiv persoanelor cu dizabilități. Acest volum de informații complexe, compilate într-un singur loc:

- ✓ permit o informare rapidă și multidimensională;
- ✓ sunt „user friendly” și sunt accesibile pentru persoanele cu diferite dizabilități;
- ✓ demonstrează o interoperabilitate de date între diferite autorități ale statului;
- ✓ sunt „machine readable”, ceea ce facilitează procesul de monitorizare și evaluare a partidelor politice de către mai mulți experți și actori interesați (mass-media, organizații neguvernamentale, experți, activiști civici, publicul larg);
- ✓ demonstrează respect față de alegători și cetățeni, precum și transparență maximă în activitatea partidelor, care este definitoriu pentru a consolida încrederea membrilor societății.

Potrivit Comisiei Electorale Centrale, pentru Alegerile Parlamentare din 28 septembrie 2025, în buletinul de vot au fost înscrși următorii concurenți electorali:

1. Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”;
2. Partidul Politic „Democrația Acasă”;
3. Partidul Politic Coaliția pentru Unitate și Bunăstare;
4. Andrei Năstase – candidat independent;
5. Partidul Politic Alianța Liberalilor și Democraților pentru Europa;
6. Olesea Stamate – candidată independentă;
7. Partidul Politic Partidul Social Democrat European;
8. Partidul Politic Partidul Național Moldovenesc;
9. Blocul Electoral „Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima și Viitorul Moldovei”;
10. Blocul Electoral „Alternativa”;

11. Partidul Politic Mișcarea Respect Moldova;
12. Blocul electoral „Împreună”;
13. Partidul Politic Liga Orașelor și Comunelor;
14. Partidul Politic Alianța pentru Unirea Românilor;
15. Victoria Sanduța – candidată independentă;
16. Partidul Politic Alianța „Moldovenii”;
17. Partidul Politic „Moldova Mare”;
18. Blocul Electoral „Blocul Unirea Națiunii”;
19. Partidul Politic Noua Opțiune Istorică;
20. Partidul Liberal;
21. Partidul Politic „Uniunea Creștin-Socială din Moldova”;
22. Tatiana Crețu – candidată independentă;
23. Partidul Politic „Partidul Nostru”.

Ulterior, CEC a aprobat Hotărârea nr. 4119/2025, prin care a anulat înregistrarea concurentului electoral Partidul Politic „Moldova Mare” și a listei de candidați la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova din partea Partidului Politic „Moldova Mare”¹¹.

Evaluând platformele electorale ale concurenților electorali la Alegerile Parlamentare din 28 septembrie 2025, au fost obținute un șir de date. Astfel, analizând site-urile celor 23 de concurenți electorali, au fost identificate programe electorale doar la 17 concurenți, dintre care doar 9 integrează dimensiunea de dizabilitate în platformele lor electorale și doar unul se referă tangențial la persoanele cu dizabilități, utilizând termenul „persoane cu necesități stringente”.

Una dintre problemele identificate este faptul că deseori concurenții electorali denumesc diferit programul electoral, de exemplu: *program politic*, *viziunea partidului*, *program popular*, ceea ce creează confuzie pentru alegătorii persoane cu dizabilități care utilizează softuri/programe specializate pentru accesarea informației, astfel fiind necesară o clarificare suplimentară dacă documentul respectiv se referă la Alegerile Parlamentare din 28 septembrie 2025 sau la un scrutin electoral care a avut loc anterior.

Este de menționat că 6 concurenți electorali au programe electorale bine structurate pe componenta dizabilității, includ atât dimensiunea socială, medicală, cât și cea bazată pe drepturi. Există și viziuni bazate pe drepturi prin crearea condițiilor ca

¹¹ https://a.cec.md/ro/cu-privire-la-executarea-hotararii-curtii-de-apel-centru-din-2751_115426.html

persoanele cu dizabilități să devină membri activi în societate, adică să aibă acces la educație, la servicii de angajare în câmpul muncii și la participare în viața comunității.

La 3 concurenți electorali, persoanele cu dizabilități sunt încadrate în categoria „persoanelor vulnerabile”, alături de vârstnici și familiile cu venituri mici. Această abordare reflectă în principal o perspectivă de caritate, axată pe sprijin și protecție, fără a fi dezvoltate alte dimensiuni cum ar fi cea medicală, socială sau cea bazată pe drepturile omului (participare, incluziune, viață independentă).

Este necesar de a fi menționat și faptul că în programele electorale ale concurenților electorali din acest scrutin nu s-au identificat cuvinte devalorizante sau jignitoare la adresa persoanelor cu dizabilități.

De asemenea, constatăm că există o tendință negativă comparativ cu Alegerile Parlamentare din 2021 în ceea ce privește procentul candidaților electorali care reflectă tematica persoanelor cu dizabilități în platformele lor electorale: 43% din totalul concurenților electorali în 2025 comparativ cu 63% în 2021.

Majoritatea concurenților electorali nu au pe site-ul lor publicată o sinteză divizată pe capitole care să permită identificarea ușoară a subiectelor de interes pentru alegător, cum ar fi, de exemplu, capitolul ce se referă la persoanele cu dizabilități. Astfel, pentru a identifica informația despre propunerea politică a partidului, este necesară o căutare suplimentară după cuvinte-cheie, lucru care nu este accesibil tuturor sau necesită abilități mai avansate de utilizare a computerului. De asemenea, nu există o adaptare a platformelor electorale în format ușor de citit și ușor de înțeles pentru persoanele cu dizabilități intelectuale.

De asemenea, nu există platforme electorale traduse în limbaj mimico-gestual sau în sistemul Braille.

Subliniem că platforma electorală a unui concurent la alegeri este extrem de importantă, deoarece reprezintă viziunea și angajamentele acestuia față de alegători. Ea reflectă nu doar intențiile politice, ci și valorile, prioritățile și soluțiile pe care candidatul le propune pentru problemele care există în societate și urmează a fi soluționate.

Suplimentar, în vederea constatării în ce măsură este asigurată integrarea dimensiunii de dizabilitate în activitatea concurenților electorali la Alegerile Parlamentare din 28 septembrie 2025, au fost întreprinse **o serie de acțiuni**.

La data de 9 septembrie 2025 a fost expediată cererea de acces la informațiile de interes public către cei 23 de concurenți electorali, inclusiv candidați independenți, înscrși în cursa electorală. Prin cererea menționată, de la concurenții electorali a fost solicitată prezentarea următoarelor informații:

- *Platforma electorală a concurentului electoral.* Această informație a fost solicitată în scopul constatării în ce măsură concurentul electoral integrează dimensiunea de dizabilitate în oferta sa publică, care sunt direcțiile prioritare de activitate, inclusiv care sunt acțiunile propuse pentru asigurarea protecției drepturilor persoanelor cu dizabilități.
- *Numărul total al membrilor de partid, inclusiv numărul persoanelor cu dizabilități care dețin calitatea de membru al acestui partid.* Informația respectivă a fost solicitată pentru a afla în ce măsură concurentul electoral facilitează incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și participarea acestora la viața politică și cea publică în condiții de egalitate cu ceilalți membri ai societății.
- *Numărul persoanelor cu dizabilități înscrise în calitate de candidat la funcția de deputat la Alegerile Parlamentare 2025 (câți sunt membri de partid și câți sunt neafiliați?).* Această informație a fost solicitată pentru a afla în ce măsură concurentul electoral asigură pentru persoanele cu dizabilități dreptul și oportunitatea reală de a fi alese în condiții de egalitate cu ceilalți, astfel ca vocea persoanelor cu dizabilități să fie auzită în viitorul Parlament.
- *Sumele alocate de partid sau de concurentul electoral pentru campania electorală, inclusiv suma pentru asigurarea accesibilității informaționale pentru persoanele cu dizabilități la alegerile din 2025.* Informația respectivă este necesară pentru a stabili în ce măsură concurentul electoral a prevăzut mijloace financiare, în raport procentual, pentru integrarea dimensiunii de dizabilitate în activitatea sa.
- *Tipul de materiale produse și difuzate în scopul asigurării accesului la informații al persoanelor cu dizabilități.* Acest tip de informație este relevant pentru a stabili în ce măsură concurenții electorali prezintă informația cu caracter public în format accesibil și ușor de înțeles pentru persoanele cu diferit tip de dizabilitate.
- *Numărul persoanelor cu dizabilități care au făcut donații pentru concurentul electoral, inclusiv numărul total de sedii pe care le administrează partidul la nivel național, regional sau local.* Această informație este necesară pentru a afla în ce măsură persoanele cu dizabilități s-au implicat în mod activ în activitatea concurentului electoral.

Suplimentar, de la concurenții electorali a fost solicitată informația privind realizarea evaluării accesibilității clădirilor unde sunt amplasate sediile concurenților electorali pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv câte dintre aceste sedii sunt accesibile, parțial accesibile sau inaccesibile.

Solicitarea informațiilor de la concurenții electorali la Alegerile Parlamentare din 28 septembrie 2025 a fost formulată în temeiul Legii privind accesul la informațiile de interes public (nr. 148 din 9 iunie 2023) și al Regulamentului cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1187 din 22 august 2023.

Informația solicitată urma să fie prezentată de către concurenții electorali în termenele stabilite de lege, în format electronic, la adresa office@infonet.md, și în formatul datelor dezagregate după sex, grad de dizabilitate, tip de dizabilitate, mediu urban/rural (dacă astfel de date sunt procesate).

După expirarea termenului legal de 10 zile în care trebuia să fi fost prezentată informația solicitată, termen prevăzut de Legea privind accesul la informații de interes public, **niciun concurent electoral nu a venit cu un răspuns.**

Din cei 23 de concurenți electorali cărora le-a fost adresată cererea privind accesul la informații cu caracter public, **doar 12 au venit cu confirmarea recepționării cererii menționate**, și anume: Partidul Liberal, Partidul Național Moldovenesc, Blocul Electoral „ÎMPREUNĂ”, Partidul Politic „Partidul Nostru”, Partidul Politic „Moldova Mare”, Blocul Electoral Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima Moldovei, Viitorul Moldovei, Partidul Politic „Democrația Acasă”, Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”, Partidul Politic „Mișcarea Respect Moldova”, Partidul Politic „Partidul Social Democrat European”, Blocul Electoral „ALTERNATIVA”, Partidul Politic „Coaliția pentru Unitate și Bunăstare”.

Având în vedere că niciun concurent electoral nu a oferit informația solicitată în termenul legal de 10 zile, la data de 25 septembrie 2025, față de cei 12 concurenți electorali la care, prin Softul de atenționare, a fost confirmată recepționarea *Cererii de solicitare a informației de interes public*, au fost înaintate *Cereri de chemare în judecată* cu privire la apărarea dreptului de acces la informația cu caracter public pentru persoanele cu dizabilități. Cererile de chemare în judecată au fost înregistrate în Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani.

În perioada 28-29 septembrie 2025, judecătorii în procedura cărora a fost repartizată examinarea cererilor de chemare în judecată au emis *Încheieri de pregătire a pricinilor judiciare pentru examinare*. Acestea au fost expediate concurenților electorali acționați în judecată pentru informarea instanței de judecată privind prezentarea informațiilor solicitate.

Ulterior, în baza încheierii instanței judecătorești, doar următorii 3 concurenți electorali au venit cu un răspuns la cererea privind accesul la informații cu caracter public:

- 2 octombrie 2025 – concurentul electoral Partidul Politic „Coaliția pentru Unitate și Bunăstare”;
- 8 octombrie 2025 – concurentul electoral Partidul Nostru;
- 9 octombrie 2025 – Partidul Social Democrat European.

Analizând răspunsurile oferite de cei 3 concurenți electorali, putem constata cu certitudine: componenta ce vizează domeniul de incluziune a persoanelor cu dizabilități în activitatea acestora nu este una prioritară, deci integrarea dimensiunii de dizabilitate în activitatea acestora nu este asigurată.

CONCLUZII

Analizând platformele electorale, statutele și alte informații cu caracter public oferite de către concurenții electorali la Alegerile Parlamentare din 28 septembrie 2025, putem formula un șir de concluzii expuse mai jos.

Acțiunile propuse de către concurenți nu asigură participarea deplină și efectivă a persoanelor cu dizabilități în procesele de luare a deciziilor, în elaborarea politicilor și programelor, inclusiv a celor care le privesc în mod direct, în conformitate cu principiul „Nimic despre noi fără noi” din Preambulul Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Acest principiu presupune asigurarea concomitentă a următoarelor elemente ale participării: informare, consultare, implicare, cooperare, monitorizare și evaluare, inclusiv împuternicirea persoanelor cu dizabilități.

Valorile de bază pe care la promovează participarea sunt:

- **Implicarea** în procesul de luare a deciziilor a celor care sunt afectați sau interesați de decizia respectivă.
- **Solicitarea opiniilor** participanților la etapa proiectării modului în care aceștia vor participa.
- **Oferirea informației** necesare, inclusiv într-un format accesibil și ușor de înțeles, persoanelor cu diferit tip de dizabilitate participanți pentru ca aceștia să contribuie în mod efectiv.
- **Recunoașterea și comunicarea nevoilor și intereselor** tuturor participanților persoane cu dizabilități, inclusiv factorilor de decizie.
- **Abilitarea publicului**, inclusiv a persoanelor cu dizabilități, în așa fel încât contribuțiile acestuia să influențeze decizia.
- **Comunicarea modului** în care aportul participanților a afectat decizia.

RECOMANDĂRI

Pentru facilitarea participării persoanelor cu dizabilități și a organizațiilor ce le reprezintă în procesul elaborării platformelor electorale, concurenților electorali li se recomandă să țină cont de următoarele principii de bază:

- ✓ Transparență, inclusiv accesul în timp util a persoanelor cu dizabilități și a organizațiilor ce le reprezintă la proiectul platformelor electorale, precum și la toate documentele de interes public, relevante pentru procesul de participare.
- ✓ Imparțialitate, în special privind organizațiile ce reprezintă drepturile persoanelor cu dizabilități, deoarece acestea au dreptul de a acționa în mod independent și a susține poziții diferite de cele ale autorităților.
- ✓ Deschidere și accesibilitate, deoarece procesele de participare trebuie să fie deschise și accesibile tuturor, inclusiv persoanelor cu dizabilități, în baza unui cadru convenit pentru participare.
- ✓ Responsabilitate și eficiență, prin care participarea persoanelor cu dizabilități și a organizațiilor ce le reprezintă trebuie să fie orientată spre rezultate, pentru a avea un impact real asupra conținutului, inclusiv pentru ca și concurenții electorali să fie responsabili în fața publicului în ceea ce privește procesele de consultare și să raporteze cu privire la rezultate.
- ✓ Nediscriminare, tratament egal și incluziune, în special accesul egal al tuturor cetățenilor, inclusiv abordarea necesităților persoanelor cu dizabilități și a altor persoane defavorizate, care doresc să participe.
- ✓ Independența organizațiilor care reprezintă drepturile persoanelor cu dizabilități, inclusiv abținerea de la obligarea acestora de a se angaja în procesele de luare a deciziilor sau de a apăra anumite poziții.

Suplimentar, se recomandă a fi respectate o serie de principii adăugătoare care ghidează procesul de participare civilă a persoanelor cu dizabilități și a persoanelor ce le reprezintă, inclusiv angajamentul, recunoașterea drepturilor și responsabilităților, resursele, alocarea de timp suficient, recunoașterea și legătura inversă, evaluarea.

Încurajăm formațiunile politice să atragă persoane cu dizabilități în activitatea partidelor, să accesibilizeze spațiile în care își desfășoară activitatea și să contribuie la informarea societății despre activitățile lor într-un format accesibil și ușor de înțeles pentru persoanele cu diferit tip de dizabilitate.

Concurenții electorali sunt îndemnați să asigure accesibilitatea paginilor web oficiale. Se recomandă ca toate partidele, blocurile electorale și candidații independenți să asigure conformitatea site-urilor lor cu Web Content Accessibility Guidelines (WCAG 2.1), nivelul AA.

Este necesar ca documentele electorale să fie publicate în formate accesibile, evitând utilizarea imaginilor sau a PDF-urilor inaccesibile. Documentele PDF trebuie etichetate corect pentru cititoarele de ecran, iar materialele vizuale trebuie să fie însoțite de text alternativ descriptiv.

Este necesară acordarea unei atenții sporite accesibilității pentru persoanele cu dizabilități de auz și pentru cele cu dizabilități intelectuale și psihosociale: includerea subtitrărilor, transcrierilor și interpretării în limbajul semnelor pentru materialele audiovideo, precum și redactarea documentelor esențiale într-un limbaj simplu și ușor de înțeles, însoțite de rezumate vizuale sau infografice.

Concurenților electorali li se recomandă să elaboreze sinteze pe capitole, în format text, ale platformelor electorale. De asemenea li se recomandă să asigure prezentarea programului electoral și în format mimico-gestual și audio, cu link direct către YouTube, astfel încât persoanele cu dizabilități de auz și cele nevăzătoare să poată accesa cu ușurință oferta electorală. Să realizeze o versiune adaptată a programului electoral în format „ușor de citit și ușor de înțeles”. Denumirea programului electoral să fie formulată clar, indicând explicit pentru care scrutin este elaborat acesta.

După înregistrarea în cursa electorală, concurenții ar trebui să fie obligați să transmită Comisiei Electorale Centrale, pe lângă statut, și programele lor electorale. Această practică ar facilita identificarea documentelor, mai ales că experiența alegerilor din 28 septembrie 2025 a arătat că, în cazul a 6 concurenți electorali, programele nu au putut fi găsite.

Anexa 1

DEMERS DE ACCES LA INFORMAȚII DE INTERES PUBLIC

Alianța Centrelor Comunitare de Acces la Informație și Instruire din Moldova

Tel./fax: +373 254 2 13 60, e-mail: office@infonet.md, WEB: www.infonet.md
strada Păcii, 61, orașul Rezina, Republica Moldova, MD-5401

06 / 09.09.2025

Concurentul electoral: [REDACTED]
Reprezentantul concurentului electoral în CEC: [REDACTED]

DEMERS DE ACCES LA INFORMAȚII DE INTERES PUBLIC

Alianța INFONET, IDNO 1016620004444, reprezentată de Victor Koroli, Director Executiv, prin prezentă, Vă informăm, că în parteneriat cu circa 10 (zeci) organizații neguvernamentale și grupuri de inițiativă, monitorizăm Alegerile Parlamentare din 28 septembrie 2025 (în continuare AP 2025) din perspectiva incluziunii persoanelor cu dizabilități.

Prin prezenta, în temeiul *Legii nr. 148 din 9 iunie 2023 privind accesul la informațiile de interes public*, solicităm respectuos accesul la următoarele informații de interes public:

- Platforma electorală,
- Suma alocată pentru campania electorală la AP 2025,
- Suma alocată pentru asigurarea accesibilității informaționale a persoanelor cu dizabilități la AP 2025,
- Tipul de materiale produse și difuzate cu scop de asigurare a accesibilității la informații a persoanelor cu dizabilități,
- Numărul de persoane cu dizabilități care au făcut donații pentru dvs., dacă este cazul.

Solicităm respectuos ca informația să fie prezentată:

- în formatul datelor dezagregate după sex, grad de dizabilitate, tip de dizabilitate, mediu urban/rural (dacă astfel de date sunt procesate de partid),
- în termenii stabiliți de lege,
- în format electronic, la adresa office@infonet.md.

Vă mulțumim anticipat.

Victor Koroli,

Director Executiv,
Alianța INFONET

Digitally signed by Koroli Victor
Date: 2025.09.09 21:03:43 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

Această misiune este realizată în cadrul proiectului „Alegeri libere și incluzive – precondiție pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și pentru o democrație funcțională în Republica Moldova”, implementat de Alianța INFONET. Proiectul este susținut financiar de Fundația Est-Europeană din resursele oferite de Suedia.

Alianța Centrelor Comunitare de Acces la Informație și Instruire din Moldova

Tel./fax: +373 254 2 13 60, e-mail: office@infonet.md, WEB: www.infonet.md
strada Păcii, 61, orașul Rezina, Republica Moldova, MD-5401

23 / 09.09.2025

Concurentul electoral: **Partidul Politic**
Reprezentantul concurentului electoral în CEC:

DEMERS DE ACCES LA INFORMAȚII DE INTERES PUBLIC

Alianța INFONET, IDNO 1016620004444, reprezentată de Victor Koroli, Director Executiv, prin prezentă, Vă informăm, că în parteneriat cu circa 10 (zeci) organizații neguvernamentale și grupuri de inițiativă, monitorizăm Alegerile Parlamentare din 28 septembrie 2025 (în continuare AP 2025) din perspectiva incluziunii persoanelor cu dizabilități.

Prin prezenta, în temeiul *Legii nr. 148 din 9 iunie 2023 privind accesul la informațiile de interes public*, precum și a *REGULAMENTULUI cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități*, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1187 din 22 august 2023, solicităm respectuos accesul la următoarele informații de interes public:

- Platforma electorală a partidului;
- Numărul de membri de partid la data 1 ianuarie 2025;
- Numărul persoanelor cu dizabilități, membri de partid;
- Numărul persoanelor cu dizabilități, înscrise în calitate de candidat la funcția de deputat la AP 2025 (din ei câți sunt membri de partid și câți sunt neafiliați?);
- Suma alocată de partid pentru campania electorală la AP 2025;
- Suma alocată de partid pentru asigurarea accesibilității informaționale a persoanelor cu dizabilități la AP 2025;
- Tipul de materiale produse și difuzate cu scop de asigurare a accesibilității la informații a persoanelor cu dizabilități;
- Numărul de persoane cu dizabilități care au făcut donații pentru partid, dacă este cazul;
- Numărul total de sedii pe care le administrează partidul la nivel național, regional, local (din care în proprietatea partidului și/sau în arendă);
- Dacă partidul a realizat o evaluare a accesibilității pentru persoanele cu dizabilități și pentru toate tipurile de dizabilitate (locomotoare, de auz, de vedere, psihosocială etc.) a clădirilor unde sunt amplasate sediile? Dacă da, câte sedii sunt accesibile, parțial accesibile, inaccesibile pentru persoanele cu dizabilități?

Solicităm respectuos ca informația să fie prezentată:

- în formatul datelor dezagregate după sex, grad de dizabilitate, tip de dizabilitate, mediu urban/rural (dacă astfel de date sunt procesate de partid);
- în termenii stabiliți de lege;
- în format electronic, la adresa office@infonet.md.

Vă mulțumim anticipat.

Victor Koroli,

Director Executiv,
Alianța INFONET

Digitally signed by Koroli Victor
Date: 2025.09.09 21:55:09 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

MOLDOVA EUROPEANĂ

Această misiune este realizată în cadrul proiectului „Alegeri libere și incluzive – precondiție pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și pentru o democrație funcțională în Republica Moldova”, implementat de Alianța INFONET. Proiectul este susținut financiar de Fundația Est-Europeană din resursele oferite de Suedia.

Alianța Centrelor Comunitare de Acces la Informație și Instruire din Moldova

Tel./fax: +373 254 2 13 60, e-mail: office@infonet.md, WEB: www.infonet.md
strada Păcii, 61, orașul Rezina, Republica Moldova, MD-5401

10 / 09.09.2025

Concurentul electoral: **Blocul Electoral** [redacted]
Reprezentantul concurentului electoral în CEC: [redacted]

DEMERS DE ACCES LA INFORMAȚII DE INTERES PUBLIC

Alianța INFONET, IDNO 1016620004444, reprezentată de Victor Koroli, Director Executiv, prin prezentă, Vă informăm, că în parteneriat cu circa 10 (zeci) organizații neguvernamentale și grupuri de inițiativă, monitorizăm Alegerile Parlamentare din 28 septembrie 2025 (în continuare AP 2025) din perspectiva incluziunii persoanelor cu dizabilități.

Prin prezenta, în temeiul *Legii nr. 148 din 9 iunie 2023 privind accesul la informațiile de interes public*, precum și a *REGULAMENTULUI cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități*, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1187 din 22 august 2023, solicităm respectuos accesul la următoarele informații de interes public:

- Platforma electorală a Blocului Electoral;
- Numărul de membri de partid la data 1 ianuarie 2025;
- Numărul persoanelor cu dizabilități, membri de partid;
- Numărul persoanelor cu dizabilități, înscrise în calitate de candidat la funcția de deputat la AP 2025 (din ei câți sunt membri de partid și câți sunt neafiliați?);
- Suma alocată de partid pentru campania electorală la AP 2025;
- Suma alocată de partid pentru asigurarea accesibilității informaționale a persoanelor cu dizabilități la AP 2025;
- Tipul de materiale produse și difuzate cu scop de asigurare a accesibilității la informații a persoanelor cu dizabilități;
- Numărul de persoane cu dizabilități care au făcut donații pentru partid, dacă este cazul;
- Numărul total de sedii pe care le administrează partidul la nivel național, regional, local (din care în proprietatea partidului și/sau în arendă);
- Dacă partidul a realizat o evaluare a accesibilității pentru persoanele cu dizabilități și pentru toate tipurile de dizabilitate (locomotoare, de auz, de vedere, psihosocială etc.) a clădirilor unde sunt amplasate sediile? Dacă da, câte sedii sunt accesibile, parțial accesibile, inaccesibile pentru persoanele cu dizabilități?

Solicităm respectuos ca informația să fie prezentată:

- în formatul datelor dezagregate după sex, grad de dizabilitate, tip de dizabilitate, mediu urban/rural (dacă astfel de date sunt procesate de partid);
- în termenii stabiliți de lege;
- în format electronic, la adresa office@infonet.md.

Vă mulțumim anticipat.

Victor Koroli,

Director Executiv,
Alianța INFONET

Digitally signed by Koroli Victor
Date: 2025.09.09 20:50:01 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

Această misiune este realizată în cadrul proiectului „Alegeri libere și incluzive – precondiție pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și pentru o democrație funcțională în Republica Moldova”, implementat de Alianța INFONET. Proiectul este susținut financiar de Fundația Est-Europeană din resursele oferite de Suedia.

Anexa 2

CEREREA DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ

JUDECĂTORIA CHIȘINĂU, SEDIUL RÎȘCANI

Reclamant: Alianța INFONET

Sediul: strada Păcii 61, orașul Rezina, Republica Moldova,
MD-5401. Tel./fax: +373 254 2 13 60, e-mail:
office@infonet.md, WEB: www.infonet.md,
reprezentată de Victor KOROLI, Director executiv

Pârât: Partidul Politic „(...)”

Sediu: mun. Chișinău, strada (...)

CERERE DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ

în contencios administrativ cu privire la apărarea dreptului de acces la informație

Onorată instanță,

motivele de fapt ale înaintării prezentei cereri sunt următoarele:

Alianța INFONET este o asociație obștească care urmărește realizarea beneficiului public și își propune următoarea **misiune**: *Dezvoltarea durabilă a comunităților și consolidarea societății informaționale din Republica Moldova.*

Printre scopurile principale ale Alianței INFONET sunt:

- *promovarea democrației, statului de drept, respectarea drepturilor fundamentale ale omului și a valorilor unei societăți deschise;*
- *incluziunea socială a persoanelor cu necesități speciale și suport comunităților persoanelor cu dizabilități din Republică;*
- *promovarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă prin acțiuni de combatere a schimbărilor climatice, inegalității economice, susținerea inovațiilor, educației de calitate, consumului durabil, a păcii și justiției;*
- *consolidarea capacităților membrilor Alianței INFONET prin facilitarea circulației informației, schimbului de experiență și transferului de bune practici.*

Astfel, la data de 09.09.2025 Alianța INFONET, în temeiul Legii nr. 148 din 9 iunie 2023 privind accesul la informațiile de interes public, precum și a REGULAMENTULUI cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1187 din 22 august 2023, a expediat concurentului electoral Partidul Politic „(...)” Demersul de acces la informații de interes public: nr. de ieșire (...)/09.09.2025. Prin Demersul dat au fost solicitate mai multe informații de interes public, și anume:

- Platforma electorală a partidului;
- Numărul de membri de partid la data 1 ianuarie 2025;
- Numărul persoanelor cu dizabilități, membri de partid;
- Numărul persoanelor cu dizabilități, înscriși în calitate de candidat la funcția de deputat la AP 2025 (din ei câți sunt membri de partid și câți sunt neafiliați?);

- Suma alocată de partid pentru campania electorală la AP 2025;
- Suma alocată de partid pentru asigurarea accesibilității informaționale a persoanelor cu dizabilități la AP 2025;
- Tipul de materiale produse și difuzate cu scop de asigurare a accesibilității la informații a persoanelor cu dizabilități;
- Numărul de persoane cu dizabilități care au făcut donații pentru partid, dacă este cazul;
- Numărul total de sedii pe care le administrează partidul la nivel național, regional, local (din care în proprietatea partidului și/sau în arendă);
- Dacă partidul a realizat o evaluare a accesibilității pentru persoanele cu dizabilități și pentru toate tipurile de dizabilitate (locomotoare, de auz, de vedere, psihosocială etc.) a clădirilor unde sunt amplasate sediile? Dacă da, câte sedii sunt accesibile, parțial accesibile, inaccesibile pentru persoanele cu dizabilități?

Demersul de solicitare a informației cu caracter oficial a fost transmis pe adresa poștală a concurentului electoral și anume (...@...md) și a reprezentantului concurentului electoral în Comisia Electorală Centrală – (...): (...@...md). Conform unui soft de atenționare despre mesajele recepționate, la data de 10.09.2025, ora 08-28, mesajul de solicitare a informației cu caracter oficial a fost deschis.

Informația respectivă urma să fie prezentată: în formatul datelor dezagregate după sex, grad de dizabilitate, tip de dizabilitate, mediu urban/rural (dacă astfel de date sunt procesate de partid);

- în termenii stabiliți de lege;
- în format electronic, la adresa office@infonet.md.

La data de 20.09.2015 au expirat cele 10 zile în cadrul cărora furnizorul de informații urma să ne remită informația solicitată.

Actele normative pertinente înaintării prezentei cereri:

Urmând calea prevăzută de legislația privind accesul la informațiile de interes public, și anume procedura prevăzută în Legea nr. 148 din 09.06.2023, venim cu următoarea abordare:

Articolul 19. Termenul de examinare și soluționare a cererii

(1) Informațiile de interes public se comunică solicitantului din momentul în care sunt disponibile pentru a fi comunicate, dar nu mai târziu de 10 zile de la data înregistrării cererii.

(2) Termenul stabilit la alin. (1) poate fi prelungit cu cel mult 7 zile în cazul în care cererea este complexă sau se solicită un volum mare de informații, care necesită timp suplimentar pentru prelucrare. Prolungirea are efect doar dacă solicitantul este informat despre aceasta în scris, în interiorul termenului prevăzut la alin. (1) și cu indicarea motivelor prelungirii.

La data de 20.09.2025, când a expirat termenul normativ de oferire a informației, Alianța INFONET nu a recepționat un răspuns din partea Partidului Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”, prin care să fie oferită informația solicitată și nici un răspuns despre refuzul de a o oferi sau de a prelungi termenul de examinare a cererii.

Articolul 25 din Legea nr. 148 stabilește modalitatea de contestare a acțiunilor sau inacțiunilor furnizorilor de informații, fiind stipulate următoarele reglementări:

Articolul 25. Modalitatea de contestare

(1) Orice persoană care revendică dreptul de acces la informațiile de interes public poate contesta în instanța de judecată orice acțiune sau inacțiune a furnizorilor de informații prin care s-au încălcat prevederile prezentei legi.

(2) Contestarea acțiunilor sau inacțiunilor furnizorilor de informații se realizează prin depunerea unei acțiuni în contencios administrativ, care se înaintează și se examinează în

conformitate cu prevederile Codului administrativ, fără respectarea procedurii prealabile, cu excepțiile și completările stabilite de prezenta lege. În partea ce ține de procedura contenciosului administrativ, toți furnizorii de informații sunt asimilați autorităților publice.

(3) Acțiunea în contencios administrativ se înaintează în decurs de 30 de zile de la data comunicării răspunsului furnizorului de informații. **Dacă furnizorul de informații nu soluționează cererea în termenul prevăzut la art. 19, acțiunea în contencios administrativ poate fi înaintată în decursul unui an de la data expirării termenului.**

Articolul 26 din Legea nr. 148 stabilește prevederi speciale privind examinarea și soluționarea cauzelor de contencios administrativ:

(1) Cauzele de contencios administrativ, intentate conform art. 25, se examinează și se soluționează în procedură scrisă, în termen de cel mult 3 luni de la data acceptării acțiunii.

(2) Judecătorul poate dispune citarea participanților la proces dacă apreciază acest fapt ca fiind necesar sau dacă admite solicitarea reclamantului de a examina acțiunea în ședință publică. Judecătorul poate respinge o astfel de solicitare în cazul în care consideră că, ținând cont de împrejurările cauzei, nu sunt necesare dezbateri publice. Respingerea se dispune printr-o încheiere motivată, care poate fi atacată odată cu fondul.

(3) Dacă există temeiuri rezonabile, judecătorul, prin încheiere motivată, poate prelungi termenul de judecare a cauzei cu cel mult 3 luni. Încheierea de prelungire a termenului de judecare a cauzei poate fi contestată odată cu fondul.

(4) Dacă instanța de judecată constată o încălcare a prevederilor prezentei legi, aceasta aplică furnizorului de informații o amendă în modul prevăzut la art. 28 și 29, prin hotărârea sau decizia în fond, indiferent dacă reclamantul a solicitat sau nu aplicarea acesteia.

(5) Reclamantii au dreptul de a solicita și repararea prejudiciului material și/sau moral.

(6) Hotărârea judecătorească poate fi atacată cu apel, care se examinează în condițiile prezentului articol. Deciziile instanței de apel nu se supun recursului, fiind definitive și irevocabile de la pronunțare.

Conform **art. 189 Cod administrativ, (Legea nr. 116 din 19.07.2018)** *„Orice persoană care revendică încălcarea unui drept al său prin activitatea administrativă a unei autorități publice poate înainta o acțiune în contencios administrativ.”*

Totodată, articolul 20 din Codul Administrativ prevede: „Dacă printr-o activitate administrativă se încalcă un drept legitim sau o libertate stabilită prin lege, acest drept poate fi revendicat printr-o acțiune în contencios administrativ, cu privire la care decid instanțele de judecată competente pentru examinarea procedurii de contencios administrativ, conform prezentului cod.”

Conform **art. 3 Cod administrativ** *„Legislația administrativă are drept scop reglementarea procedurii de înfăptuire a activității administrative și a controlului judecătoresc asupra acesteia, în vederea asigurării respectării drepturilor și a libertăților prevăzute de lege ale persoanelor fizice și juridice, ținându-se cont de interesul public și de regulile statului de drept.”*

Conform **art. 209 Cod administrativ** „Acțiunea în contestare și acțiunea în obligare se înaintează în decurs de 30 de zile, dacă legea nu prevede altfel. Acest termen începe să curgă **conform lit. b) alin. (1) art. 209 Cod administrativ**, de la data comunicării sau notificării actului administrativ individual, dacă legea nu prevede procedura prealabilă. Totodată, conform alin. (2) al aceluiași articol „Dacă informația cu privire la exercitarea căilor de atac nu se conține în actul administrativ individual sau în decizia cu privire la cererea prealabilă ori este indicată incorect, înaintarea acțiunii în contencios administrativ se admite în termen de un an de la comunicarea sau notificarea actului administrativ sau a deciziei cu privire la cererea prealabilă.”

În final, conform art. 224 alin. (1) Cod administrativ, examinînd acțiunea în contencios administrativ în fond, instanța de judecată adoptă una dintre următoarele hotărâri:

(1) Examinînd acțiunea în contencios administrativ în fond, instanța de judecată adoptă una dintre următoarele hotărâri:

a) în baza unei acțiuni în contestare, anulează în tot sau în parte actul administrativ individual, precum și o eventuală decizie de soluționare a cererii prealabile, dacă acestea sînt ilegale și prin ele reclamantul este vătămat în drepturile sale;

b) în baza unei acțiuni în obligare, anulează în tot sau în parte actul administrativ individual de respingere a solicitării sau o eventuală decizie adoptată în procedura prealabilă și obligă autoritatea publică să emită un act administrativ individual, dacă revendicarea pretenției reclamantului de emitere a actului este întemeiată;

c) în baza unei acțiuni în realizare, obligă la acțiune, tolerare sau inacțiune, dacă o astfel de pretenție a reclamantului este întemeiată;

Totodată, în contextul cererii înaintate, sunt relevante și prevederile *REGULAMENTULUI cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități*, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1187 din 22 august 2023, și anume punctul 14: „Concurenții electorali și instituțiile mass-media vor utiliza mijloace tehnice speciale de informare, accesibile pentru persoanele cu dizabilități” și punctul 31 din același act normativ „Concurenții electorali sunt responsabili pentru respectarea principiului nediscriminării persoanelor cu dizabilități în cadrul publicității politice și agitației electorale”.

Având în vedere argumentele invocate mai sus, și reieșind din considerentele că Alianța INFONET nu a remis un răspuns la cererea de acces la informații oficiale, depunem prezenta cerere de chemare în judecată, prin care,

SOLICITĂM:

- 1) **Admiterea prezentei acțiuni.**
- 2) **Obligarea pîrîtului - Partidul Politic „(...)” să prezinte informația oficială solicitată și anume:**
 - **Platforma electorală a partidului;**
 - **Numărul de membri de partid la data 1 ianuarie 2025;**
 - **Numărul persoanelor cu dizabilități, membri de partid;**
 - **Numărul persoanelor cu dizabilități, înscriși în calitate de candidat la funcția de deputat la AP 2025 (din ei câți sunt membri de partid și câți sunt neafiliați?);**
 - **Suma alocată de partid pentru campania electorală la AP 2025;**
 - **Suma alocată de partid pentru asigurarea accesibilității informaționale a persoanelor cu dizabilități la AP 2025;**
 - **Tipul de materiale produse și difuzate cu scop de asigurare a accesibilității la informații a persoanelor cu dizabilități;**
 - **Numărul de persoane cu dizabilități care au făcut donații pentru partid, dacă este cazul;**
 - **Numărul total de sedii pe care le administrează partidul la nivel național, regional, local (din care în proprietatea partidului și/sau în arendă);**
 - **Dacă partidul a realizat o evaluare a accesibilității pentru persoanele cu dizabilități și pentru toate tipurile de dizabilitate (locomotoare, de auz, de vedere, psihosocială etc.) a clădirilor unde sunt amplasate sediile? Dacă da, câte sedii sunt accesibile, parțial accesibile, inaccesibile pentru persoanele cu dizabilități?**

- 3) **Solicit examinarea cererii de chemare în judecată în procedură scrisă.**
- 4) **Solicit restituirea taxei de stat în mărime de 250 lei din contul pîrîtului.**

În drept, întemeiem prezenta acțiune pe prevederile art. 34 din Constituția Republicii Moldova, art. 21 din *Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități*, art. 25 din *Legea nr. 60 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități*, art. 15, 16, 25, 26 din *Legea nr. 148 din 9 iunie 2023 privind accesul la informațiile de interes public*. De asemenea, prezenta cerere o întemeiem în baza prevederilor art. 3, 209 alin. (1) lit. a), 224 alin. (1) lit. c) Cod administrativ.

Anexe:

1. Copia Demersului de acces la informații de interes public: nr. de ieșire (...)/09.09.2025;
2. Dovada recepționării mesajului;
3. Copia certificată a extrasului din Registrul de stat al persoanelor juridice, privind conducătorul asociației;
4. Dovada achitării taxei de stat și a taxei de timbru;
5. Un exemplar al cererii de chemare în judecată cu anexele aferente pentru pîrît.

Cu respect,

Victor KOROLI

Director executiv Alianța INFONET

ÎNCHEIEREA INSTANȚEI DE JUDECATĂ

Dosar nr. [REDACTAT]

ÎNCHEIERE

01 octombrie 2025

mun. Chișinău

Judecătorul în Judecătoria Chișinău sediul Râșcani, [REDACTAT],
specializat în materia contenciosului administrativ,
studiind acțiunea înaintată de Alianța INFONET împotriva [REDACTAT]
privind accesul la informație,

CONSTATĂ :

La data de 25 septembrie 2025, Alianța INFONET a depus la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, cerere de chemare în judecată împotriva [REDACTAT], solicitând obligarea pârâtului să prezinte informația oficială solicitată, și anume: - platforma electorală a partidului; - numărul de membri de partid la data 1 ianuarie 2025; - numărul persoanelor cu dizabilități, membri de partid; - numărul persoanelor cu dizabilități, înscrise în calitate de candidat la funcția de deputat la AP 2025 (din ei câți sunt membri de partid și câți sunt neafiliați?); - suma alocată de partid pentru campania electorală la AP 2025; - suma alocată de partid pentru asigurarea accesibilității informaționale a persoanelor cu dizabilități la AP 2025; - tipul de materiale produse și difuzate cu scop de asigurare a accesibilității la a persoanelor cu dizabilități; - numărul persoanelor cu dizabilități care au făcut donații pentru partid, dacă este cazul; - numărul total de sedii pe care le administrează partidul la nivel național, regional, local (din care în proprietatea partidului și/sau în arendă); - dacă partidul a realizat o evaluare a accesibilității pentru persoanele cu dizabilități și pentru toate tipurile de dizabilitate (locomotoare, de auz, de vedere, psihosocială, etc.) a clădirilor unde sunt amplasate sediile? Dacă da, câte sedii sunt accesibile, parțial accesibile, inaccesibile pentru persoanele cu dizabilități?

De asemenea, reclamanta solicită compensarea cheltuielilor de judecată din contul pârâtului.

În conformitate cu prevederile art. 216, 219, 230 din Codul administrativ al Republicii Moldova, judecătorul

DISPUNE :

În vederea examinării chestiunii admisibilității acțiunii și pregătirii cauzei pentru dezbateri judiciare, asigurarea examinării juste și cu celeritate a cauzei, se efectuează următoarele acțiuni:

În conformitate cu prevederile art.26 alin.(1) din Legea privind accesul la informațiile de interes public, se dispune examinarea și soluționarea cauzei în procedură scrisă.

Se expediază în adresa pârâtului copia cererii de chemare în judecată și a anexelor la aceasta.

Se acordă pârâtului **termen de 20 (douăzeci) de zile**, de la data recepționării încheierii, în vederea prezentării referinței pe marginea **admisibilității și temeiniciei acțiunii de contencios administrativ**, totodată referința urmează să cuprindă și poziția în privința cererilor/demersurilor înaintate de reclamant. În termenul indicat

supra, pârâtul urmează să prezinte probele împotriva revendicărilor înaintate de reclamant, **dosarul administrativ, operațiunile administrative/actele preparatorii** ce vizează actul administrativ contestat, precum și cererile/demersurile pe care le consideră necesare întru soluționarea justă a cauzei.

Se acordă participanților la proces, **termen până la 28.10.2025**, pentru a prezenta probele suplimentare, cererile/demersurile/recuzările apărute în acest interval de timp, argumentele ce țin de relevanța, pertinența și utilitatea probatoriului administrat la materialele cauzei, inclusiv asupra cererilor/demersurilor formulate, comunicându-le **că termenul acordat este de decădere** în prezentarea ulterioară de probe sau valorificarea cererilor/demersurilor, în conformitate cu dispozițiile art. 216 alin. (1) lit. c) din Codul administrativ al Republicii Moldova și art. 122 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

Se comunică participanților la proces despre necesitatea probării faptelor pe care își întemeiază pretențiile, asigurării unui comportament de bună-credință și diligență corespunzătoare pe tot parcursul derulării procesului de contencios administrativ, în special la exercitarea cererilor/demersurilor, prezentarea probelor, colaborării în cadrul cercetării stării de fapt a cauzei deduse judecății precum și posibilitatea soluționării litigiului pe calea medierii, încheierii tranzacției de împăcare.

În virtutea principiului cercetării din oficiu a problemelor de fapt și de drept, judecătorul va examina toate aspectele importante ale cauzei, incidentele procesuale ivite, nefiind legat de declarațiile și textul cererilor formulate de participanții la proces, având oportunitatea să poarte discuții juridice cu participanții la proces sau să dea indicații scrise cu privire la situația de drept a cauzei examinate, să solicite probe suplimentare.

Se solicită participanților la proces prezentarea a informațiilor despre alte persoane ale căror drepturi ar putea fi afectate de litigiul dat sau actul judiciar pronunțat, pentru a decide chestiunea atragerii lor în proces. Participanții trebuie să dea dovadă de diligență corespunzătoare în a se informa de cauza respectivă.

Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

Judecătorul

